

УДК 330.131.7

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У БУДІВНИЦТВІ

НЕПОМНЯЩИЙ О. М.,
доктор наук з державного управління,
доцент, Академік Академії будівництва
України, Заслужений будівельник
України, професор кафедри публічного
адміністрування,
МЕДВЕДЧУК О. В.,
аспірант кафедри публічного
адміністрування,
Міжрегіональна академія управління
персоналом

Проведено теоретичну ідентифікацію державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві. Систематизовано основні концепції та підходи до визначення змісту державного регулювання ризиків у будівництві. Охарактеризовано практико-прикладний характер його реалізації у сфері будівництва та принципи формування.

Ключові слова: державне регулювання, будівництво, органи державної влади, принципи реалізації державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві.

Проведено теоретическую идентификацию государственного регулирования в контексте управления рисками в строительстве. Систематизированы основные концепции и подходы к определению государственного регулирования рисков в строительстве. Охарактеризован практико-прикладной характер его реализации в сфере строительства и принципы формирования.

Ключевые слова: государственное регулирование, строительство, органы государственной власти, принципы реализации государственного регулирования в контексте управления рисками в строительстве.

Theoretical identification of the concept of public regulation in the context of risk management in construction is carried out. The main concepts and approaches to the definition of the content of public regulation in the context of risk management in construction are systematized. The practical and applied nature of its realization in the field of construction and principles of formation are described.

Keywords: public regulation, construction, bodies of state power, principles of implementation of public regulation in the context of risk management in construction.

Постановка проблеми. Сфера будівництва є однією із найважливіших системоутворюючих галузей промисловості, що формує умови для економічного зростання країни. Будівництво створює основні передумови для стимулювання

розвитку інших галузей економіки, що є суміжними, забезпечує зайнятість населення тощо. Зокрема, будівництво має мультиплікативний ефект для залучення інвестицій і створення нових робочих місць в інших галузях виробництва. Саме ці обставини актуалізують тему даного дослідження та підкреслюють необхідність аналізу державного управління ризиками у будівництві у даному напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах вітчизняної науки державного управління, питання розвитку державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві знайшли своє відображення в роботах таких учених, як: Бутирська Т. О. [4], Лакіза В. В., Непомнящий О. М. [5], [1], Ронек Г. [1], Семенова К. Д. [3], Яценко Н. М. [2] та ін. В той же час, поза увагою дослідників знаходиться таке важливе питання як систематизація основних концепцій та підходів до визначення змісту державного регулювання ризиків у будівництві та принципів його реалізації у різних сферах суспільного життя. В цьому полягає актуальність та практичне значення запропонованої статті.

Метою статті є аналіз процесу державного регулювання ризиків у будівництві для його подальшого врахування при розробці концептуальних заходів забезпечення економічної стабільності будівельної галузі в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будівельна діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні матеріальної основи для модернізації економіки та її структурної перебудови, забезпечуючи, у тому числі, розширене відтворення та оновлення основного капіталу виробництва. Від обсягів та темпів зростання сфери будівництва залежить соціально-економічний розвиток держави загалом.

Процеси державного регулювання ризиків у будівництві відбуваються в умовах активних соціально-економічних перетворень. Більше того, ситуація ускладнюється великою кількістю надзвичайних ситуацій політичного, екологічного, техногенного та іншого характерів. Будь-які зміни тягнуть за собою різні наслідки, пов'язані з настанням ризиків. Таким чином, в сучасному українському суспільстві відбуваються структурні і функціональні зміни, зростає кількість будівельних ризиків.

Термін «державне регулювання» вперше з'явився в Сполучених Штатах Америки на початку 60-тих рр. Під державним регулюванням розуміємо діяльність задля здійснення підтримуючої, компенсаційної та регулюючої функцій держави, спрямовану на створення певних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку як національної економіки, так і всього суспільства.

Сутність системи державного регулювання ризиків у будівництві полягає у завчасно спланованих державних заходах, спрямованих на виявлення імовірних несприятливих ситуацій і зниження міри їх можливого впливу на будівельний проект до прийняттого рівня. При цьому процес державного регулювання ризиків у будівництві та експлуатації споруд включає такі цілеспрямовані дії:

- планування діяльності органів державної влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері будівництва;
- ідентифікація та оцінка критеріїв, що за ними визначається ступінь ризику від здійснення будівельної діяльності;

– обробка часових і фінансових витрат від настання ризику у будівництві, контроль та документування ризиків будівництва та ін. [1].

У сучасному українському будівництві частина проектів складна та багатоетапна. Введення нових механізмів державного фінансування будівництва, на жаль, їх не спростило. Хоча фінансово-кредитні механізми державного управління стали своєрідним ланцюгом, що з'єднує кінцевого споживача як постачальника коштів на будівництво із будівельниками та контролюючими органами державної влади, однак, при цьому, у всіх трьох сторін є власні інтереси в державному регулюванні ризиків та повноваження цим питанням займатись.

Загалом, державне регулювання будівництва, в умовах існування невизначеностей та ризиків, є невід'ємною частиною економічного механізму державного управління. На нашу думку, загальний підхід до державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві включає:

– визначення можливих наслідків від будівельної діяльності у ризикованій ситуації;

– розробка державних заходів, що унеможливають, запобігають або зменшують розмір збитку від впливу факторів ризику та непередбачених обставин у будівництві;

– розробка такої системи державного регулювання, за допомогою якої можна отримати очікуваний прибуток від процесу будівництва тощо.

Важливою теоретичною основою організації практики державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві є метод пізнання об'єктів майбутнього державного регулювання, вивчення їх внутрішньої природи, взаємозв'язків та протиріч. У даному разі, напрями державного регулювання ризиків у будівництві повинні включати тенденції до припинення монополії держави шляхом передачі державних функцій приватному сектору, що зумовлені такими факторами, як: глобалізація світової економіки, тісна економічна інтеграція на регіональному та міжнародному рівні, руйнування національних торговельно-економічних кордонів, а, також, технічна революція, що посилила свій вплив на будівельну галузь.

Інакше практично неможливо розробити підходи до організації будівельних ринків, розвивати їх ефективну цінову, податкову, кредитну, інвестиційну та іншу політики. Не потребує підтвердження і той факт, що промислова безпека країни та функціонування внутрішнього ринку, забезпечення населення робочими місцями та соціальна стабільність у суспільстві залежать від розвитку будівельного комплексу [2, с. 123].

Важливу роль у системі державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві відіграють організаційно-правові інструменти, що через них здійснюється вплив на суб'єктів будівельних відносин. До основних інструментів державного управління ризиками у будівництві можна віднести [3]:

1) встановлення дозвільно-погоджувальних процедур, спеціальних податкових режимів для виробників будівельної продукції, ліцензування господарської діяльності, сертифікація персоналу і будівельних матеріалів;

2) надання на законодавчому рівні субсидій, субвенцій, гарантій та компенсацій іноземним і вітчизняним інвесторам та іншим суб'єктам будівельного сектору для розширення джерел фінансування будівельної галузі;

- 3) спрямування державних інвестицій у будівництво;
- 4) антимонопольне регулювання будівельного комплексу шляхом розробки заходів щодо усунення адміністративних та технічних бар'єрів у будівництві;
- 5) програми для сталого розвитку територій та збереження природних ресурсів;
- 6) стимулювання науково-технічного прогресу та інноваційної діяльності в будівельному секторі;
- 7) інші інструменти державного регулювання будівельного сектору, передбачені чинним законодавством України тощо [3].

Необхідність розробки конкретного механізму державного регулювання у сфері будівництва обумовлена також тим, що дана галузь набуває подвійного ризику – непередбачуваного, через природні та кліматичні чинники, і підприємницького, через невизначеність соціально-економічних та інших обставин ведення господарської діяльності [4]. Щоб мінімізувати такі взаємопов'язані ризики, система державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві повинна передбачати: поширення професійного саморегулювання будівельної галузі, формування системи громадського саморегулювання містобудівного середовища в Україні, підвищення відповідальності учасників ринку, впровадження та дотримання високих стандартів будівельної діяльності, підвищення якості робіт і послуг у будівництві [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, система державного регулювання в контексті управління ризиками у будівництві повинна поступово підвищувати потенціал протидії ризикам шляхом впровадження відповідних державних стратегій, програм та стандартів у будівництві. Держава, здійснюючи регулювання ризиків у будівництві, використовує систему методів, форм та інструментів, що змінюються залежно від економічних завдань, матеріальних можливостей держави, накопиченого досвіду регулювання тощо. Історичний досвід свідчить, що спектр застосовуваних інструментів і методів державного регулювання ризиків будівництва постійно розширюється.

Подальші дослідження щодо форм та методів державного регулювання розвитку управління ризиками у будівництві в Україні будуть спрямовані на визначення конкретних напрямів вдосконалення механізмів державного впливу та підвищення їх ефективності для подальшої стабілізації будівельної галузі.

Література:

1. Лакіза В. В., Ронек Г., 2014 Ризики здійснення регулювання в процесі планування експортно-імпортової діяльності підприємства. URL: <http://lib.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27494/1/030-048-049.pdf>
2. Яценко Н. М. (2017) Основна вимога «безпека експлуатації» будівель і споруд. In. Сталий розвиток міст: матеріали X Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції (Харків, 25-27 квітня 2017 р.). URL: http://eprints.kname.edu.ua/46713/1/ilovepdf_com-208-209.pdf
3. Семенова К. Д. Виявлення та оцінка ризиків як елемент забезпечення конкурентоспроможності підприємства / К. Д. Семенова, К. І. Тарасова //

Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. Одеса: Атлант, 2013. С. 337-352.

4. Бутирська Т. О. Державне будівництво як предмет держави. Державне управління: теорія і практика: електрон. фах. вид. НАДУ. 2005. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05btobpd.pdf>

5. Непомнящий О. М. Формування системи громадського саморегулювання містобудівного середовища в Україні: нові можливості vs старі проблеми. Державне будівництво: електрон. наук. фах. вид. ХарPI НАДУ. 2014. № 2. С. 9. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-2/doc/2/13.pdf>

Theoretical identification of the concept of public regulation in the context of risk management in construction is carried out. The main concepts and approaches to the definition of the content of public regulation in the context of risk management in construction are systematized. The practical and applied nature of its realization in the field of construction and principles of formation are described.

The processes of state regulation of risks in construction occur in the conditions of active socio-economic transformations. Moreover, the situation is complicated by a large number of emergencies of political, environmental, man-made and other characters. Any changes entail different risks associated with the occurrence. Thus, in modern Ukrainian society structural and functional changes are taking place, and the number of construction risks increases.

The term “state regulation”, first appeared in the United States of America, at the beginning of the 1960’s. Under state regulation, we mean the process for the implementation of supporting, compensatory and regulatory activities of the state, aimed at creating certain conditions for the effective functioning of the market and solving complex social problems. -economic problems of development, both national economy and society as a whole.

The essence of the system of state regulation of risks in construction is the timely planned state measures aimed at identifying the probable adverse situations and reducing the extent of their possible impact on the construction project to an acceptable level. At the same time, the process of state regulation of risks in the construction and operation of buildings includes the following targeted actions:

- Planning of the activities of public authorities that implement state policy in the field of development of construction;
- identification and evaluation of the criteria, which are determined by the degree of risk from the implementation of construction activities;
- processing of time and financial expenses from the occurrence of risks in construction, control and documentation of construction risks, etc.